

TARİHTEN BUGÜNE
ERMENİ OLAYLARI KRONOLOJİSİ
[1018- 1998]
Hazırlayan:Yard. Doç. Dr. Mustafa BIYIKLI

1022

Ermeni topraklarının İmparator II. Basileios tarafından Bizans topraklarına katılması üzerine 40 bin Ermeni Anadolu'ya sürgün edildi.

1046

Ermeni hanedanları Bizans İmparatoru IX. Konstantin tarafından katledilerek yok edildi.

1054

Sultan Tuğrul Bey döneminde Selçuklulara bağlanan Ermenilere özerklik verildi.

1098

Ermeniler Haçlılarla işbirliği yaptılar.

1461

Fatih Sultan Mehmed, Bursa'daki Ermeni Piskoposu Hovakim'i (Ovakim) İstanbul'a getirterek kendisine Patrik unvanını verdi ve Ermenilere birçok haklar tanıdı.

1567

Türk matbaasının kurulmasından 160 yıl kadar önce Venedik'te matbaacılık eğitimi görmüş olan Sivaslı Apkar adındaki bir papaza İstanbul'da bir Ermeni matbaası açması için izin verildi.

1790

İlk resmi Ermeni Okulu, Amira Miricanyan ve Şnork Mığırđıç tarafından Kumkapı Fıçıcı Sokak'ta kuruldu.

1823

Artin Bezciyan adlı Ermeni, Kumkapı'da Bezciyan Okulu'nu kurdu.

1824

Patrik Karabet, Ermenice gramer okutan Kumkapı Okulu'nu Patrikhane'nin himayesine aldı.

1853

(22 Ekim) Ermeni Maarif Komisyonu kuruldu.

1876

Kurulan Mecliste Ermeni milletvekilleri de katıldı.

1877

(7 Aralık) Ermeni Milli Meclisi, Ermeni halkının askere yazılarak savaşa katılma kararını aldı.

1878

(13 Nisan) İstanbul Ermeni Patriği Nerses, İngiltere Dışişleri Bakanı Salisbury'ye gönderdiği muhtırada, Türklerle beraber yaşayamayacaklarını bildirdi.

(13 Temmuz) Berlin Anlaşması imzalandı. Bu anlaşmaya, Osmanlı Ermenileriyle ilgili 61. madde eklendi.

(3 Ağustos) İngiltere Dışişleri Bakanı Lord Salisbury, İstanbul Büyükelçisi Layard'a gönderdiği talimatta, Osmanlı Hükümeti'nin Doğu'da reformlara başlaması gerektiğini bildirdi

1890

(20 Haziran) Erzurum İsyanı

(Temmuz) Kumkapı Nümayişi

Birinci Sason İsyanı

1892 - 1893

Merzifon, Kayseri, Yozgat isyanları

1895

(30 Eylül) Babiâli olayı

Kasım ayında, Ermenilerin Maraş'ta isyan teşebbüsü

1896

30 Ekim İstanbul'da Ermeni eylemi

(1 Haziran) I. Van isyanı

(26 Ağustos) Osmanlı Bankası Olayı

1902

Ermeni dilcilerden H. Acaryan, "Ermeni Dili'ne Türk Dili'nin Tesiri ve Ermenilerin Türkçe'den Aldıkları Sözler" adında bir eser yazdı.

1904

İkinci Sason isyanı

1905

(21 Temmuz) Yıldız Camii'nde, Osmanlı Padişahı II. Abdülhamid'e suikast teşebbüsü.

1908

Ermenilerin Jamanak adlı gazetesi yayın hayatına başladı.

İkinci Meclis açıldı ve Ermeni komitecilerden bazıları Millet Meclisi'ne girdi

1909

(14 Nisan) Adana'da Ermeni isyanı

1915

(15 Nisan) II. Van İsyanı

(24 Nisan) Osmanlı Devleti aleyhinde faaliyette bulunan Ermeni komiteleri kapatıldı. Bu komitelerin idarecilerinden 2345 kişi tutuklandı.

(3 Mayıs) Ermeniler Van'da büyük bir katliama giriştiler.

(27 Mayıs) Yer Değiştirme (Tehcir) Kanunu çıkarıldı.

1918

(1 Şubat) Ermeni komitacı Arşak, Bayburt'ta katliam yaptı.

(25 Nisan) Ermeni komitacılar, Kars'ın doğusundaki Subatan köyünde 750 Müslüman'ı katletti.

(1 Mayıs) Ermeni komitacılar, Kars'ta, aralarında çocukların da bulunduğu 60 Müslüman'ı katletti.

1919

(20 Kasım) Osmanlı bürokrasisinde üst düzeyde görev yapan Bogos Nubar Paşa ve Şerif Paşa, Ermeni-Kürt bağımsızlık belgesini imzaladılar.

1920

(12 Ocak) 450 kişilik Ermeni süvari birliği, Antep'in Arapdar köyünde Müslümanlar'a işkence yaptı.

(2 Aralık) Gümrü Anlaşması imzalandı.

1921

(15 Mart) Talat Paşa, Berlin'de Ermeniler tarafından katledildi.

(6 Aralık) Sait Halim Paşa'yı Ermeniler Roma'da katletti

(16 Mart) Moskova Anlaşması imzalandı.

(18 Mart) Ermeni Misak Torlakyan, Azerbaycan İçişleri Bakanı Cevanşir Han'ı, Tepebaşı'ndaki Pera Palas Oteli önünde öldürdü.

(13 Ekim) Kars Anlaşması imzalandı.

1922

(22 Temmuz) Cemal Paşa, Tiflis'te Ermeniler tarafından katledildi.

1923

Ermeni asıllı Münib Boya, Van milletvekili olarak meclise girdi.

(24 Temmuz) Lozan Anlaşması imzalandı.

1934

Franz Werfel'in, "Musa Dağ'da Kırk Gün" adlı romanı, ABD'de İngilizce yayımlandı.

1935

(15 Aralık) Pangaltı Ermeni Kilisesi'nde toplanan bir grup Ermeni, Franz Werfel'in, "Musa Dağ'da Kırk Gün" adlı eserini "Türk milleti hakkında iftiralarla dolu olduğu" gerekçesiyle yaktı.

1936

Franz Werfel'in, "Musa Dağ'da Kırk Gün" adlı eserinin Fransa'da yayımlanması, Türk basınının tepkisini çekti.

1937

Cevat Rifat Atilhan, "Musa Dağı" adında kitap yazarak, Franz Werfel'in eserinin gerçekleri yansıtmadığını bildirdi.

Werfel'in, "Musa Dağ'da Kırk Gün" adlı eserinin filme alınmasının engellenmesi, ABD Dışişleri Bakanlığı nezdinde gündeme geldi.

1943

Ermeni asıllı Berç Türker Keresteci, Afyonkarahisar milletvekili oldu.

1957

Miğirdiç Şellefyan, 27 Ekim seçimlerinde, Demokrat Parti listesinden İstanbul milletvekili seçildi.

1964

(24 Aralık) Kıbrıs Dışişleri Bakanı Kipriyanu Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nde "Ermeni Meselesini" ortaya atarak Türkiye aleyhine karar çıkarmaya çalıştı.

1965

(24 Nisan) Brezilya'nın Sao Paulo kentinde, Ermeniler tarafından Türkiye aleyhine gösteri düzenlendi.

1969

(24 Nisan) Londra'da, Türk Elçiliği önünde Ermeniler tarafından gösteri yürüyüşü tertip edildi.

1973

(27 Ocak) Türkiye'nin Los Angeles Başkonsolosu Mehmet Baydar ve yardımcısı Bahadır Demir, Miğirdiç Yanıkyan adlı Ermeni tarafından katledildi.

1975

(20 Ocak) ASALA (Gizli Ermeni Kurtuluş Ordusu) örgütü kuruldu.

(22 Ekim) Viyana'da, Büyükelçi Daniş Tunalıgil katledildi.

(24 Ekim) Paris'te, Büyükelçi İsmail Erez ile polis Talip Yener katledildi.

1976

(16 Şubat) Beyrut Büyükelçiliği Birinci Kâatibi Oktay Cerit katledildi.

(28 Mayıs) Zürih Çalışma Ataşeliği Bürosu bombalandı. Saldırının faili olduğu anlaşılan Noubar Soufoyan adlı bir Ermeni yakalandı, yargılandı ve suçu sabit görülerek 15 ay hapis cezasına çarptırıldı.

1977

(29 Mayıs) İstanbul Yeşilköy Havaalanı'na ve Sirkeci garına patlayıcı madde atıldı, saldırıda 4 kişi öldü ve 31 kişi yaralandı. Saldırıları "Aşırı Ermeni Hareketleri Örgütü" üstlendi.

(9 Haziran) Vatikan Büyükelçisi Taha Carım katledildi.

1978

(3 Ocak) Brüksel Büyükelçiliği'ne patlayıcı madde atıldı. Saldırısı "Ermeni Yeni Direniş Örgütü" üstlendi.

(3 Ocak) Londra'daki Türk bankasına patlayıcı madde atıldı. Saldırısı "Ermeni Yeni Direniş Örgütü" üstlendi.

(2 Haziran) Madrid'te, Büyükelçi Zeki Kunaralp'ın eşi Necla Kunaralp ve emekli Büyükelçi Beşir Balcıoğlu katledildi.

(8 Temmuz) Paris Büyükelçiliği Çalışma Ataşeliği ve Türkiye Turizm Bürosuna patlayıcı maddeler atıldı. Saldırısı "Ermeni Soykırım Adalet Komandoları" üstlendi.

(6 Aralık) Cenevre Başkonsolosluğu'na patlayıcı madde atıldı. Saldırısı "Ermeni Yeni Direniş Örgütü" üstlendi.

(17 Aralık) THY Cenevre Bürosuna patlayıcı madde atıldı. Saldırısı "Ermeni Gizli Kurtuluş Örgütü (ASALA)" üstlendi.

1979

(15 Nisan) Yunan Hükümeti, Atina'nın Nea Simirna meydanında "'Ermeni İntikam Anıtı"'nın dikilmesine izin verdi.

(22 Ağustos) Cenevre Başkonsolosluğu'nda Konsolos Yardımcısı Niyazi Adalı'ya karşı suikast düzenlendi. Saldırıda 3 kişi yaralandı. Saldırısı ASALA üstlendi.

(27 Ağustos) THY Frankfurt Bürosuna patlayıcı madde atıldı. Saldırısı ASALA üstlendi.

(4 Ekim) THY Kopenhag Bürosuna patlayıcı madde atıldı. Saldırısı ASALA üstlendi.

(12 Ekim) Lahey'de, Amsterdam Büyükelçisi Özdemir Benler'in oğlu Ahmet Benler katledildi.

(22 Aralık) Paris'te Turizm Müşaviri Yılmaz Çopan katledildi.

1980

(10 Ocak) ASALA, THY Tahran Bürosuna bombalı saldırıda bulundu.

(6 Şubat) Büyükelçi Doğan Türkmen, Bern'de saldırı sonucu yaralandı.

(10 Mart) Ermeni teröristler THY'nın Roma Bürosunu bombaladılar. Saldırıda 2 İtalyan hayatını kaybetti, 14 İtalyan da yaralandı.

(8 Nisan) ASALA, Sayda toplantısında, Kürtlerle Ermeniler arasında benzerlik olduğunu iddia ederek Kürtleri kan kardeşi olarak ilân etti.

(17 Nisan) Vatikan Büyükelçisi Vecdi Türel silahlı saldırıya uğradı. Koruma görevlisi Tahsin Güvenç yaralandı.

(19 Nisan) ASALA, Marsilya Türk Konsolosluğu'na roketatarlı saldırı düzenledi.

(31 Temmuz) Atina İdari Ateşimiz Galip Özmen ve kızı Neslihan Özmen acımasızca katledildi.

(5 Ağustos) Lyon'da, Ermeniler tarafından konsolosluğun basılması sonucu Kadir Atılğan, Ramazan Sefer, Kavas Bozdağ ve Hüseyin Toprak adlı vatandaşlar yaralandı.

(26 Eylül) Paris'te, Basın Ataşemiz Selçuk Bakkalbaşı silahlı saldırıya uğradı ve ağır yaralandı.

(10 Kasım) ASALA örgütü, Strasburg Türk Konsolosluğu'na bir saldırı düzenledi.

(17 Aralık) Sidney Başkonsolosu Şarik Arıyak ile koruma polisi Engin Sever katledildi.

1981

(13 Ocak) Paris Büyükelçiliği Maliye Müşaviri Ahmet Erbeyli'nin arabasına bomba konuldu; Erbeyli ölümden döndü.

(4 Mart) Paris'te Çalışma Müşaviri Reşat Moralı ile din görevlisi Tecelli Arı şehit edildi.

(3 Nisan) Kopenhag'da, Çalışma Müşaviri Cavit Demir, evine giderken Ermeni teröristlerce kurşunlandı ve ağır şekilde yaralandı.

(9 Haziran) Cenevre'de, sözleşmeli sekreter olarak görev yapan Mehmet S. Yergüz katledildi. Olayı ASALA üstlendi.

(24 Eylül) Paris Başkonsolosluğu'nu basan Ermeniler, güvenlik görevlisi Cemal Özen'i acımasızca katlettiler.

(3 Ekim) Roma Büyükelçiliği 2. Katibi Gökberk Ergenekon, Ermeni teröristlerin silahlı saldırısına uğradı ve ağır yaralanarak saldırıdan kurtuldu.

(27 Kasım) Avrupa'da bulunan "Ermeni Öğrenciler Birliği" ile "'Kürt Öğrenci Derneği", Londra'da ortak bildiri yayınladılar

1982

(28 Ocak) Los Angeles'da, Başkonsolos Kemal Arıkan, Harry Sasunyan ve Kirkor Saliba tarafından katledildi.

(8 Nisan) Ottawa Büyükelçiliği Ticari Müşaviri Kemalettin Kâni Güngör silahlı saldırı sonucu yaralandı.

(5 Mayıs) ABD'nin Boston Bölgesi Fahri Konsolosu Okan Gündüz katledildi.

(7 Haziran) Lizbon Büyükelçiliği İdari Ataşesi Erkut Akbay katledildi. Bu arada, Ottawa Büyükelçiliği Askeri Ataşesi Atilla Altıkat, Bulgaristan Burgaz Başkonsolosluğu İdari Ataşesi Bora Süelkan ve Lizbon Büyükelçiliği Maslahatgüzarı Yurtsev Mihçioğlu'nun eşi Cahide Mihçioğlu da silahlı saldırıya uğradılar. Türkiye'nin Kanada Büyükelçiliği görevinde bulunan Coşkun Kırca da, silahlı saldırıya uğradı.

(7 Ağustos) 3 Ermeni terörist, Ankara Esenboğa Havalanına silahlı, bombalı saldırı düzenlediler ve katliam yaptılar. Otomatik silahlarla ve bombalarla orada bulunanlara saldıran teröristler, 3'ü emniyet görevlisi olan toplam 9 kişiyi öldürdüler ve 78 kişiyi yaraladılar. Levon Ekmekçyan isimli terörist yakalandı.

(10 Ağustos) Artin Penik adlı Ermeni, Esenboğa katliamından duyduğu üzüntüyü dile getirerek, kendini yakmak suretiyle Ermeni terörünü lanetledi.

1983

(29 Ocak) Levon Ekmekçyan, 1982 yılı Esenboğa baskını nedeniyle Ankara'da idam edildi.

Harut Levonyan ve Rafi Elbekyan adlı iki Ermeni militan tarafından Türkiye'nin Yugoslavya Büyükelçisi'ne düzenlenen suikast sırasında, yoldan geçen bir Belgrad'lı öldü.

(15 Temmuz) ASALA mensubu teröristler, Paris Orly Havalimanı THY Bürosuna bombalı saldırı düzenledi. Olayda, 4'ü Fransız, 2'si Türk, 1'i ABD'li ve 1'i İsveç'li olmak üzere toplam 8 kişi hayatını kaybetti. 60 kişi de yaralandı.

(27 Temmuz) Türkiye'nin Lizbon Büyükelçiliği'ni basan 5 Ermeni ölü olarak ele geçirildi.

1985

(12 Mart) Ottawa Büyükelçiliği, silahlı, bombalı 3 Ermeni terörist tarafından basıldı. Kanada'lı koruma görevlilerinden biri vurulup öldürüldü. Büyükelçi Coşkun Kırca yaralı olarak kurtuldu.

1991

(21 Ocak) Ermeniler, Hacılar kentine bombalı saldırı düzenledi. Saldırıda 3 Sovyet askeri ile 2 Azeri öldü. Ermeniler ayrıca, Azerbaycan'ın Sesi gazetesi muhabiri Savâtin Askerova'yı katletti.

(13 Nisan) Karabağ'da, Ermeniler ile Azeriler arasında çatışmalar çıktı. Azeri köyleri Ermeniler tarafından top ateşine tutuldu.

(23 Nisan) Suşa kasabasına bağlı Azeri köyleri, Ermeni köylerinden açılan top ve makineli tüfek ateşine maruz kaldı. Olayda 3 Azeri öldü, 3 ev yıkıldı, 3 ev de oturulamaz hale geldi.

(26 Nisan) Karabağ bölgesinde 4 Azeri güvenlik görevlisi öldürüldü. Olayı "Karabağ Savaşçıları" adlı Ermeni örgütü üstlendi.

(23 Eylül) Ermenistan bağımsızlığını ilan etti.

(26 Aralık) Sovyetler Birliği dağıldı. 23 Eylöl'de bağımsızlığını ilan eden Ermenistan fiilen ve hukuken bağımsız oldu.

1996

Levon Ter-Petrosyan, ikinci defa Ermenistan Devlet Başkanı seçildi. **1997**

(20 Mart) Taşnaksutyun örgütü liderlerinden Robert Koçaryan, Ermenistan Başbakanı oldu.

(20 Aralık) Ermeniler, Surp Agop Hastanesi'nin 160. yıldönümünü yılbaşı şöleniyle birlikte kutladılar.

Türkiye Gazeteciler Cemiyeti, 1997 Sedat Simavi Ödölü'nü gazetecilik dalında Garbis Özatay'a verdi.

1998

Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel, Jamanak gazetesinin 90. kuruluş yıldönümü vesilesiyle, gazetenin editörü Ara Koçunyan'ı Cumhurbaşkanlığı köşkünde kabul etti.

(Şubat) Ermenistan Devlet Başkanı Levon Ter-Petrosyan istifa etti. Böylece Robert Koçaryan'a liderlik yolu açıldı. Petrosyan, Karabağ' da barış istediği için aşırı milliyetçilerin tepkisini çekmişti.

(Şubat) Petrosyan'ın istifasını değerlendiren Azerbaycan Halk Cephesi Başkanı Elçibey, Koçaryan'ın geçmişte Rusları arkasına alarak Karabağ' da Azerbaycan'a karşı ayaklandığını bildirdi.

(30 Mart) Koçaryan, Ermenistan Devlet Başkanlığı'na seçildi.

(Temmuz) Bölücü örgüt PKK'nın başı Abdullah Öcalan, Ermenistan yönetiminden, örgüte özel köy tahsis edilmesini istedi.

(14 Ekim) Mesrob Mutafyan, Türkiye Ermenileri 84. Patriği seçildi.